

Fagligt Ajour præsenterer ny viden fra sygeplejersker eller andre sundhedsprofessionelle, der arbejder systematisk og metodisk med udvikling af sygeplejen eller genererer viden, der er anvendelig i sygeplejen. I artiklerne formidler de resultater og konklusioner fra deres udviklingsarbejde og giver kollegial inspiration til fornyelse af den kliniske sygepleje. Har du selv lyst til at skrive en Fagligt Ajour, så læs mere på dsr.dk/manuskriptvejledning.

BRITTA HØRDAM

Sygeplejerske 1974, SD i undervisning 1985, cand.cur. 1994, ph.d. 2005. Underviser 1985-1994, projektleder 1994-1999, chefforsker 1999-2016, seniorforsker 2016-2020. Ekstern lektor ved Sygeplejevidenskab, Aarhus Universitet 2005-2015. Seniorforsker ved Statskundskab, Københavns Universitet.
britta@hordam.dk

ANNE-KATRINE RØNN MATHIASSEN

Sygeplejerske 1990, cand.cur. 2009. Klinisk specialist i neurologi, gastroenterologi, thoraxkirurgi og ortopædkirurgi 1995-2020. Adjunkt ved professionsbacheloruddannelsen i sygepleje på Diakonissestiftelsens Uddannelsescenter 2020-

Tak til projektgruppen: Rektor Kim Petersen, Diakonissestiftelsen UCD, Frederiksberg, og plejehjemsleder Hannah Hjort, Fælledgården, København Ø.

Tak til de sygeplejestuderende fra Diakonissestiftelsen for aktiv deltagelse i projektet, interviews og skriftlige udsagn, der er gengivet i artiklen: Michala Aabech Jørgensen, Emma Dreisig Brønsro, Cathrine Bagge og Mia Løvbo Villadsen.

Sygepleje- studerende fulgte med forskeren i felten

Motivationen for at arbejde med ældre øges, og gabet mellem teori og praksis bliver mindre, når studerende involveres i praksisforskning.

RESUME

Ældre på plejehjem under covid følte sig isolerede men ikke ensomme. Det var et af de fund, som overraskede forsker og sygeplejestuderende i en undersøgelse af en gruppe ældres oplevelse af livskvalitet under coronapandemien.

Undersøgelsen blev gennemført i 2021-2022 i et samarbejde med Plejecenter Fælledgården, København, forsker, adjunkt og sygeplejestuderende fra Professionshøjskolen Diakonissestiftelsen. De studerende deltog med forsker i interviews og de ældres mulige aktiviteter med det formål, at der blev generet ny viden om sygepleje under coronakrisen. Samtidig erhvervede de studerende viden om interview som metode.

De ældre fandt det betryggende, at kommende sygeplejersker deltog i forskning på ældreområdet. For de sygeplejestuderende gav det mening at forene teoriundervisning med besøg hos ældre i deres plejehjemsbolig samt at være en del af dataindsamling, samvær og kommunikationen.

Gabet mellem teori og praksis bliver mindre, når studerende involveres i klinisk forskning og skaber motivation for at arbejde med ældre. Denne præsentation er første fase af undersøgelsen. Anden fase er opfølgning, analyse og præsentation af ny viden.

Artiklen præsenterer delresultater af et projekt, som undersøger dels livskvalitet og selvvurderet helbred hos en gruppe af ældre i en plejehjemsbolig under corona-nedlukningen, dels resultater af et samarbejde mellem uddannelse og klinisk praksis om involvering af sygeplejestuderende i forskning på ældreområdet.

Beboere på landets plejehjem oplevede to år med skiftevis hel og delvis nedlukning for besøg og udflugter, og at de mange andre aktiviteter, der sædvanligvis foregår på et plejehjem, var sat på pause (1,2). I pressen har der været fokus på, at de ældre som følge af coronarestriktionerne blev isoleret i deres plejehjemsboliger med ensomhed og manglende nærhed med familie og netværk som konsekvens af den forebyggende indsats for at skærme de ældre mod coronasmitte.

Samtidig blev plejepersonalet udfordret i forhold til deres faglighed og sædvanligvis tætte kontakt til beboerne. Sygeplejestuderende blev udfordret i forhold til uforudsete omstændigheder for deres praktik på sygehuse og plejehjem,

som det ikke havde været muligt at forberede undervisning til. Samlet set opstod der en krise, som ingen kunne have forudset omfanget af i forhold til befolkningen generelt, sundhedsvæsenet og især til sårbare ældre på landets plejehjem.

Ældre havde flere bekymringer

Undersøgelser udført af bl.a. Ældre Sagen, Faglige Seniorer samt Sund Aldring på Københavns Universitet (1,2) viser, at en stor del af danskerne har klaret corona-nedlukningerne, uden at det har haft konsekvenser af betydning for deres mentale helbred. Dette gælder dog ikke for alle, idet gruppen af ældre over 65 år tilsyneladende oplevede flere bekymringer samt et muligt fald i livskvalitet. De ældre mærkede desuden en stigende social isolation.

Forskellen på ældre og andre aldersgrupper begrundes ofte i, at ældre bliver kategoriseret som særligt sårbare og måske skulle udholde længere perioder med begrænsninger i deres liv på grund af corona. Men ofte rubriceres ældre som personer 65+ på trods af, at der langt fra er tale om en ensartet gruppe. Således er der stor forskel på en 66-årig, der er aktiv sportsudøver, og en 85-årig, der har behov for en bolig på et plejehjem (3,4,5).

To formål med undersøgelsen

Formålet med undersøgelsen var at beskrive en gruppe ældre plejehjemsbeboeres selvvurderede helbred og livskvalitet under coronapandemien samt evaluere sygeplejestuderendes deltagelse i projektet 'Med forskeren i feltet'.

Metode

Involvering af de ældre var central i undersøgelsen, hvorfor 'Coaching to Self-care' blev brugt som model. Modellen defineres som en specifik behovsorienteret

ret sygepleje til den enkelte patient/borger baseret på en systematisk dataindsamling. Modellen illustrerer i fire faser **P** (patient/borger-involvering), **O** (observationer) **M**, (metode) og **I** (intervention). POMI-modellen, se Figur 1, understøttes af en intervention baseret på både kvantitative og kvalitative data. POMI-modellens organisatoriske ramme har en omfattende afgørelse for værdien af borgernær sygepleje, samt hvilke kliniske beslutninger det er realistiske at føre ud i praksis (6,7).

Fire plejehjemsbeboere i alderen 85-101 år deltog i undersøgelsen fra september 2021 til juli 2022. Informanterne er tre kvinder og en mand, som alle har boet i lokalområdet i deres voksenliv. Alle har været erhvervsaktive som henholdsvis sygeplejersker, skolelærer og psykolog. De har selv ønsket plejehjem og tidspunkt for indflytning.

Informanterne er alle afhængige af hjælp til deres fysiske gøremål. De bruger rollator og kørestole og er afhængige af hjælp til at komme fra boligen til andre af plejehjemmets faciliteter så som spisestue, træningssal og kirke. Besøg hos familie og venner gennemføres med Flex-trafik.

Der blev udarbejdet en interviewguide med både kvantitative og kvalitative spørgsmål (7,8) (se *interviewguiden i den elektroniske udgave af denne artikel på dsr.dk*).

De første interviews fandt sted, efter vaccinationer var udrullet, og der var en åbning af det kendte hverdagsliv på plejehjemmet. Da den enkeltes livskvalitet kan være påvirket af årstiden, er interviews fordelt over både vinter- og forårsmåneder.

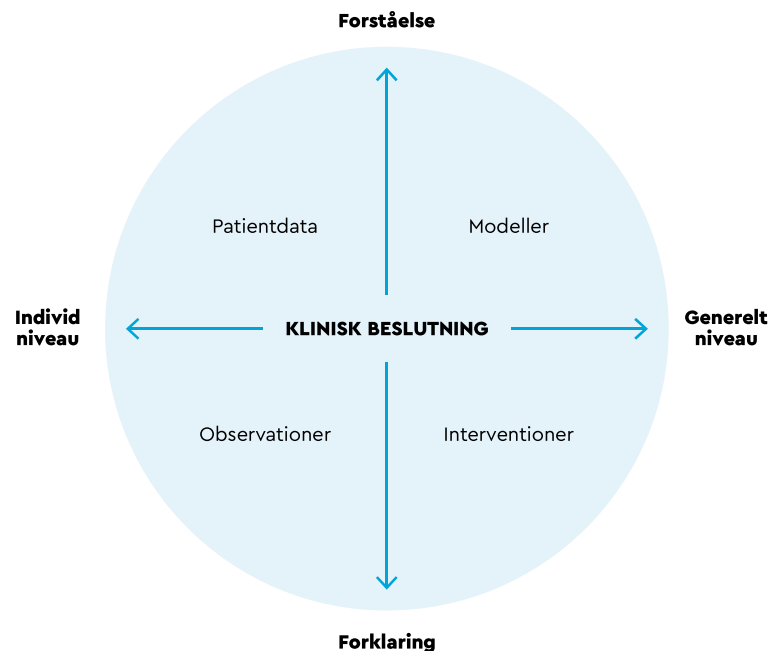
Der var informeret samtykke til at bruge data og fotos fra interviews og deltagelse i fællesaktiviteter på plejehjemmet som afsæt for vidensdeling både skriftligt og mundtligt.

Interviewguidens overordnede temaer

- Egenomsorg
- Hverdagsrehabilitering
- Selvvurderet helbredsstatus
- Netværk
- Deltagelse i plejehjemmets aktivitetstilbud
- Mestring af egen hverdag
- Viden og erfaring med covid-19.

Figur 1. POMI-modellen

POMI-modellen er en dynamisk model til patientinddragelse i praksis

© Britta Hørdam 2007, rev. 2017

Der blev ved interviews lagt vægt på den enkelte beboers opfattelse af egen hverdag på plejehjemmet samt mulighederne for at kunne gennemføre de aktiviteter, som beboeren selv ønskede, både individuelt og i sociale sammenhænge på plejehjemmet.

Baggrund for involvering af sygeplejestuderende

Landet over melder kommunerne om udfordringer med at rekruttere sygeplejersker, og manglen på sygeplejersker i det nære sundhedsvæsen ser ifølge Kommunernes Landsforening ud til at vokse. Undersøgelser viser, at sygeplejestuderende tilsyneladende ikke anser ældreområdet for attraktivt, når de ønsker praktikpladser, eller når de overvejer en kommende arbejdsplads (9).

En spørgeskemaundersøgelse udført som pilotstudie blandt sygeplejestuderende på UC Diakonissestiftelsen støtter denne tendens. Den igangværende forskning blev brugt eksemplarisk i undervisningen til et hold studerende på Diakonissestiftelsens sygeplejerskeuddannelse, hvilket førte til en kontakt til forskeren og en aftale om frivillig deltagelse i gennemførelsen af en række interviews.

Metode

Overskriften for samarbejdet med studerende fra UC Diakonissestiftelsen om deltagelse i interviews med fire beboere på plejehjemmet Fælledgården blev 'Med Forskeren i Felten'.

De sygeplejestuderendes forudsætninger var, at de havde haft undervisning i geriatri, sygepleje, forskning og udvikling i andet studieår (10). De

studerende blev introduceret til interviewguiden målrettet de ældre samt for en tidsramme, der var aftalt til ca. 60 min.

De studerende blev efterfølgende interviewet om deres erfaringer med at deltage i 'Med forskeren i feltet' via en interviewguide designet til projektet (7,8), se interviewguiden i den elektroniske udgave af denne artikel på dsr.dk.

Tre formål med involvering af de studerende

- At give studerende et indblik i, hvordan interviews gennemføres.
- At øge studerendes interesse for aldring og ældreområdet.
- At skabe sammenhæng mellem uddannelse i forskning, evidensbaseret sygepleje og klinisk praksis på ældreområdet.

De deltagende studerende havde en gennemsnitsalder på 24,5 år (22-29). Introduktion til interviews og gennemgang af interviewguide blev gennemført individuelt forud for besøgene (7). De studerende deltog individuelt på skift hos de ældre. Hvis de ældre havde planlagt at deltage i gudstjeneste, kaffe eller anden aktivitet på interviewdagene, deltog forsker og studerende sammen med den enkelte beboer.

En beboer arrangerede eksempelvis for første gang i plejehjemets historie et 1. maj-arrangement med eget oplæg om den historiske baggrund samt med tale af børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil.

Sygeplejestuderende fra UC Diakonissestiftelsens deltog efter skriftligt samtykke om, at deres skriftlige tilbagemeldinger og refleksioner må være afsat for vidensdeling.

Data er indsamlet i 2021-2022. Follow-up data er på grund af den stigende coronasmitte på plejehjemmene planlagt til ultimo 2022 og primo 2023.

De ældre oplevede isolation men ikke ensomhed

Der blev gennemført i alt 30 interviews med fire informanter. De giver alle udtryk for et ønske om at holde sig fysiske så godt i form som muligt. Under pandemien har de trænet tilfredsstillende på forskellige måder. De ældre fremsatte følgende udsagn om livet med coronarestriktioner:

- *"Jeg er meget tryk ved at bo her, der bliver passet godt på os. Jeg har kontakt med min familie hyppigt. Jeg deltager i arrangementer både her og ude i byen, har faste aftaler med veninder og tidligere kolleger. Der har under coronakrisen været mere alenetid, men det er jo en overgang. Så ringer vi mere sammen, sender mails eller skyper. Det er selvfølgelig ærgerligt, men det vigtigste er sikkerhed og tryghed i hverdagen."*
(Kvinde 87 år)
- *"Jeg er skolelærer, jeg er her pga. fysiske skavanker. Jeg har stabil kontakt med min familie. Vi har mange ture ud af huset til kunststudstillinger, restaurantbesøg osv. Jeg har været mere alene under coronakrisen, men jeg læser en del, følger forskellige radio- og tv-programmer. Der har været mere alenetid, men det kunne jo ikke være anderledes, vi må passe på hinanden. Men jeg har ikke været ensom. Det har jo været periodisk."*
(Kvinde 91 år)
- *"Jeg er 94 år, uddannet psykolog, har været rektor for flere uddannelsessteder, været politisk aktiv altid og er det stadig. Jeg ser både min familie, mine venner og mit netværk, når vi ikke kan ses fysisk. Så er der mail, telefon og skype, og sådan må det jo være, så vi kan komme videre*

efter coronakrisen. Jeg har ikke følt mig ensom, jeg synes mine kontakter har fungeret under lockdown."

(Mand 94 år)

- *"Jeg har boet her efter eget ønske i 10 år, jeg er 101 år og har altid arbejdet som sygeplejerske - mest i psykiatrien. Jeg ser min familie, mine venner og tidligere naboer. Det kniber med synet, men jeg er opdateret med både litteratur/lydbøger og nyheder via radioen. Jeg er telefonisk i kontakt med andre, hvis de ikke kan komme. Nedlukning har været ærgerligt, men det har jo været nødvendigt i perioder. Jeg har selv været smittet med omikron, men jeg havde ingen symptomer. Det var den ugentlige test, der viste det, men jeg mærkede intet."*

(Kvinde 101 år)

Springet mellem teori og praksis bliver mindre

De studerende blev spurgt, om det er meningsfuldt, at teoriundervisningen efterfølges af deltagelse i dataindsamling hos ældre borgere. De studerende fremsatte følgende udsagn:

- *"Meget. Jeg kunne godt have ønsket et forskningsprojekt samtidig med den teoretiske undervisning. Vi går på en professionsuddannelse og er vant til at kunne knytte det teoretiske på noget praktisk, for mig giver det rigtig god mening at kunne bruge undervisningen på denne måde."*
- *"Ja, det synes jeg, det gør. Springet mellem teori og praksis bliver mindre, og det øger forståelsen af det teoretiske - at opleve det blive ført ud i praksis."*
- *"Ja, både undervisningen på 4. og 5. semester har været godt fulgt op af besøgene i borgernes hjem. Det var nemmere at forstå teorien og sætte det op på den specifikke situation i refleksionerne, jeg gjorde mig efter besøgene på plejehjemmet. Al teori, vi har haft om interview, virkede meget fluffy, indtil man fik noget at sætte det op imod."*
- *"Ja. At være sygeplejerske handler ikke kun om at være frontløber på det akademiske, men lige så meget om at være*

Debat!

et individ med empati, forståelse og omsorg. De menneskelige kompetencer, som en sygeplejerske burde besidde, kommer ikke fra lærebøgerne men fra erfaring og oplevelser. At udvikle sine menneskelige og sociale kompetencer er en livslang læring, og disse kompetencer bliver udelukkende udviklet ved at have interesse i de mennesker, man står over for. Forskning viser, at hvis man føler ejerskab og værdighed, så bliver man mere motiveret til at gøre omstændighederne bedre. Hvis sygeplejestuderende allerede inden for det første år på deres uddannelse får en følelse af, at de kan være med til at udvikle og effektivisere sygeplejen, så prøv at tænke, hvor mange omsorgsfulde, modige og ansvarsbevidste sygeplejersker samfundet kunne skabe.

Jeg har arbejdet med ældre mennesker i 10 år, og de ting jeg har lært, ville jeg aldrig have lært igennem en lærebog. Det er en helt anden verden at være ”ude i felten” og have ”fingrene i bolledejen”. Nogle af de mest givende og smukkeste øjeblikke, jeg har haft, har været med ældre borgere – oftest med døden nær. Dét er en erfaring, alle sygeplejestuderende skal have med sig.”

De ældre følte sig passet på

Plejhjemsboere kategoriseres som særligt sårbare og skrøbelige i forhold til den øvrige befolkning, og samtidig har de udholdt længere perioder med begrænsninger i deres daglige liv pga. pandemien. Derfor forventedes det, at netop denne befolkningsgruppe oplevede større konsekvenser af restriktionerne end andre.

De ældre i denne undersøgelse har imidlertid tilkendegivet, at de er tilfredse med, at der er blevet passet på dem i en særdeles vanskelig periode med smitte og usikkerhed om fremtiden. De forstår alvoren både for dem selv og samfundet som helhed. De har været isolerede, men de har ikke følt sig ensomme. De har kunnet kommunikere med deres familie og netværk, de har kunnet foretage sig almindelige aktiviteter som læsning, telefonering med pårørende og venner, men de havde savnet nærværet og samværet. De har været tilfredse med at deltage i interview for på den måde at få sat ord på deres hverdagsliv, og mødet med de studerende har de oplevet positivt, idet de har fået en ny viden om kommende sygeplejerskers interesser, engagement og kompetencer.

De studerende blev motiveret

De studerende har angivet, at de har følt sig inkluderet i interviewsituationen. De værdsætter den viden, de erhverver gennem personlig kontakt og tilstedeværelse i de ældres bolig. De har fået ny viden om ældre, og de oplever denne gruppe ældre som mennesker med stærk livserfaring. De er motiverede til fortsat at tilegne sig viden og færdigheder gennem denne kombination af teoriundervisning og studiebesøg hos ældre. ●

Referencer

1. En befolkningsundersøgelse af coronasituationen, Ældre Sagen, marts 2021. Tilgængelig via: <https://www.aeldresagen.dk/presse/viden-om-aeldre/analyser-og-undersogelser/2021-befolkningsundersogelse-coronasituationen> **2.** Danskernes mentale velbefindende under coronakrisen, Center for Sund Aldring. Københavns Universitet, 2021. Tilgængelig via: <https://coronaminds.ku.dk/resultater/danskernes-mentale-velbefindende-under-coronakrisen> **3.** Pedersen JL. Sygepleje og ældre. I Hundborg S. Sygepleje og patientinvolvering. Bind 3 Kap.17. FADL's Forlag, 2019: 370-395. **4.** Bakken R. Alle vil leve længe – men ingen vil blive gammel. Samfundslitteratur 2020. **5.** Kirk H. Godt nyt om gamle hjerner. Gyldendal 2020. **6.** Hørdam B.: Patientinvolvering – med konceptet Coaching to Selfcare. Red: Hørdam og Mathiassen. FADL's Forlag 2021. **7.** Kvale S & Brinkmann S. Interview. 3. udg. Hans Reitzels Forlag, 2015. **8.** Boolsen MW. Kvalitative analyser. Hans Reitzels Forlag, København, 2017. **9.** Flere hænder til ældre – og sundhedsområdet 2.0, Kommunernes Landsforening, 2021. Tilgængelig via: <https://www.kl.dk/media/28808/flere-haender-til-aeldre-og-sundhedsomraadet-20.pdf> **10.** Studieordning for Sygeplejerskeuddannelsen, Københavns Professionshøjskole, UC Diakonissestiftelsen og Bornholms Sundheds- og Sygeplejerskole, 2021.

Hvordan kan ældre på plejehjem involveres i sygeplejen?

●

Hvordan kan samarbejdet mellem de ældre, deres netværk og plejehjemspersonalet medvirke til at tiltrække flere sygeplejersker/sygeplejestuderende til ældreområdet?

●

Hvordan kan vi i sygeplejen anvende viden om, at ældre under corona-restriktionerne følte sig isolerede og ikke ensomme?